

Glansbladet hæg er et stort problem i det vestlige Danmark. De unge træer kan med fordel trækkes op inden de blomstrer og sætter frø. Hele roden skal med. Foto: Rita M. Buttenschøn.

Mest opmærksomhed til de invasive

Erfaringsudveksling er det aktuelle mantra i strategien for færre sprøjtemidler på offentlige arealer. Seminar satte især fokus på de invasive arter der byder på mange udfordringer

Af Tilde Tvedt

Udenfor gemmer der sig stadig små hårde snedrivere i skyggen. Jorden er isenende kold, og selv ikke ukrudtet er begyndt at røre på sig. Men vi ved det kommer. Derfor er 60-70 grønne forvaltere fra kommunerne samlet indenfor på rådhuset i Roskilde. Det er den 10. april, og Miljøministeriet og Kommunale Park- og Naturforvaltere har i fællesskab inviteret til seminar om pesticidfri drift. På vej ind til foredragssalen hænger overdimensionerede lysegule post-it-sedler på væggene, parat til deltagerne egne erfaringer.

Regeringen satses på at få forbruget af sprøjtemidler på offentlige arealer endnu lænere ned, bl.a. ved hjælp af øget videndeling. Det er afsæt for dagens arrangement, hvor

input fra deltagerne derfor er en del af programmet. Fokus er i høj grad på de invasive arter og i mindre omfang på belægninger, græs og beplantninger.

Reduktion skal fortsætte

Regeringen vedtog i 2012 en ny sprøjtemiddelstrategi der skal reducere pesticidbelastningen med 40% frem til 2015 set i forhold til 2011. Målet er især rettet mod landbruget, men også kommuner, regioner og staten skal fortsat sænke forbruget i overensstemmelse med den frivillige aftale fra 2007. Forbruget er allerede lavt, men det er vigtigt at holde opmærksomhed på området og hindre at det stiger igen, understregede Anita Fjeldsted fra Miljøstyrelsen.

Mere formidling af eksisterende viden og erfaringsud-

veksling mellem kommuner og med staten er nogle af redskaberne. Miljøministeriet vil gerne have tilbagemeldinger om udfordringer og idéer til løsninger, bl.a. som bidrag til arbejdet med nye anbefalinger bekæmpelse af invasive arter.

En deltager mente at det måtte være en statslig opgave at formidle viden om pesticidfri drift. Anita Fjeldsted svarede at det vil man for invasive arter. „Men vi samler ikke alt og fungerer ikke som rådgivere. Det er der ikke ressourcer til,“ sagde hun.

Handlingsplan for invasive

Danmark har en særlig handlingsplan for invasive arter som udmønter internationale konventioner. Camilla Uldal fra Naturstyrelsen præsenterede planens anbefalinger der bl.a. lægger op til internatio-

nalt samarbejde om 'early warning' for kommende problemarter. Desuden anbefales en informationsindsats om hvordan man undgår at være med til at introducere nye invasive arter i Danmark.

Som Camilla Uldal fortalte er der forskel på den folkelige accept. F.eks. er de fleste indforstået med, at kæmpe-bjørneklo skal bekæmpes. Rynket rose opfatter mange derimod som en uskyldig prydblade og forstår ikke at den skal bekæmpes. Den kan også købes i ethvert plantecenter som en deltager påpegede. Ifølge Camilla Uldal er det ikke lykkedes at lave en frivillig aftale med plantecentrene. Man afventer nu om der er hjælp at hente i EU's kommende direktiv om invasive arter der kommer i sommeren 2013. En anden mulighed er at anbefale

andre arter der kan bruges i stedet for rynket rose.

På private arealer

Et klassisk problem er private lodsejere der ikke bekæmper. Derfor fik kommunerne i 2004 mulighed for at pålægge private lodsejere at bekæmpe kæmpe-bjørneklo, fortalte Kenneth Dryden fra NaturErhvervsstyrelsen. Kommunen kan vedtage en indsatsplan for et bestemt geografisk område og angive frister for bekæmpelse i løbet af vækstsæsonen.

Man kan også vejlede om metoder, men lodsejeren bestemmer selv hvordan det skal gøres. Reglerne betyder desuden at kommunen kan påbyde at bekæmpe. Hvis lodsejeren ikke retter sig efter det, har kommunen lov til at gå ind og bekæmpe ukrudtet, men skal så selv betale. Lodsejere der ikke overholder påbud, kan meldes til politiet.

66 kommuner har en indsatsplan for hele eller dele af sit areal. En evaluering i 2008 viste bl.a. at kommunerne ger-

ne vil have lov til at bekæmpe på private arealer og sende regningen til lodsejeren. Fredensborg Kommune gør det på forsøgsbasis frem til 2016. NaturErhvervsstyrelsen vil bruge erfaringerne til eventuelt at få loven ændret. Desuden ser kommunerne gerne at reglerne også kommer til at omfatte andre invasive arter, bl.a. rynket rose og japansk pileurt.

Metoden skal passe

Biolog Rita M. Buttenschøn fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning gav en oversigt over bekæmpelse af invasive arter med afsæt i mange års forskning. Den nemme metode findes ikke, kun det lange seje træk. Sjatbekæmpelse kan gøre ondt værre.

Desuden skal metoderne passe til de lokale forhold da de virker forskelligt alt efter forudsætningerne. Man skal også kende sin plante. F.eks. skal japansk pileurt og kæmpepileurt ikke bekæmpes på samme måde. Metoderne falder i fire grupper:

En tidlig indsats kan bremse nye invasive arter. Bynke-ambrosie spredt sig med fuglefrø og kan være meget allergifremkaldende. Hvis alle er årvågne, kan den holdes væk. Foto: Rita M. Buttenschøn.

FJERNE: Hele planten (rykke op, grave op) eller vitale dele (rodstikke, kappe blomsterstande).

UDPINE: Mekanisk (slåning, ringning) eller ved græsning
HÆMME: Genvækst og frøspiring (tildække, etablere bunddække, tilplante med andre planter).

BEKÆMPE BIOLOGISK: Udsætte naturlige fjender.

Første skridt er dog at forebygge. F.eks. bør slåmaskiner gøres rene mellem hvert arbejdssted så de ikke spredt vild pastinak fra den ene grøftkant til den næste. Desuden er det afgørende at komme tidligt i gang, understregede Rita M. Buttenschøn der bl.a. har lavet praktiske vejledninger til bekæmpelse af japansk pileurt for Naturstyrelsen.

Forsøg viser at harvning på tre år kan reducere en stor bestand af japansk pileurt. Det virker bedre end slåning 1-2 gange om året. Slåningen virker nemlig meget langsomt på planten der kan have jordstængler på op til 7 meter. Afdækning med kraftig plastfolie er også en mulighed, men det er ikke særligt kønt og kan kun bruges få steder. Afdækningen skal række mindst 3 meter uden for planten og skal ligge op til 5 år.

I England har man store problemer med japansk pileurt og anslår at bekæmpelsen koster 165,5 mio. pund om året. I 2009 tillod man derfor en forsøgsræssig udsætning af japansk bladloppe til biologisk bekæmpelse. Generelt mangler der forskning i biologisk bekæmpelse.

Rynket rose i skak

I naturområder må bekæmpelsen ikke gå ud over naturindholdet. Derfor har Odsherred Kommune valgt græsning til at holde rynket rose i skak på

Et forsøg viser at tre års harvning bekæmper japansk pileurt bedre end 1-2 årlige slåninger. Harvningen blev kombineret med hakning af de nye spirer. Foto: Martin Reimers, Naturstyrelsen.

Afdækning kan hæmme genvækst, men japansk pileurt har tendens til at vokse udenom eller gennem. Kraftig plastik skal række 3 meter ud over planterne og ligge i mindst fem år. Metoden er heller ikke køn og kan kun bruges få steder. Foto: Martin Reimers, Naturstyrelsen.

Korevlerne. Metoden er skånsom fordi den ikke påvirker jordbunden og samtidig stimulerer de blomstrende planter. Strandengene er Natura 2000-område og afgræsses af gallo-waykvæg som led i et EU LIFE-projekt.

Græsningen har en god effekt, men fjerner ikke roserne fuldstændigt, for dyrene bider kun skudspidserne af. De får ikke tilskudsfoder, men spiser alligevel ikke de roser der er lidt svære at komme til, fortalte biolog Eric Wederkinch fra Odsherred Kommune. Han drømmer da heller ikke om total udryddelse, men om at holde roserne tilbage.

Noget andet er at projektet har mødt stor modstand blandt områdets cirka 2000 sommerhusejere der mente at indhegningerne hindrede deres adgang til stranden. Nu er 95% for, men det har været en kæmpe formidlingsopgave som kunne have været gjort bedre fra begyndelsen, vurderede Eric Wederkinch.

Kreativ bekæmpelse

Invasive arter er fremmede arter der tager over. De er samtidig innovative i den forstand, at de breder sig på nye, krea-

tive måder. Derfor skal bekæmpelsen også være kreativ, mente direktør Hans Wernberg fra firmaet Care4Nature. Det er vigtigt at tænke nye tanker, og han ærgrede sig over at staten ikke griber denne opgave, men foreslog at deltagerne i dagens arrangement kunne lave et kreativt netværk.

Mange er i gang med kæmpe-bjørneklo, men der er andre arter at være opmærksom på. Care4Nature har bl.a. kortlagt invasive arter i Furesø Kommune og fandt et alvorligt problem med gyldenris. Mange andre har sikkert lige så mange uden at vide det.

Tal fra 1999 viser at man i USA brugte 137 mia. dollars på invasive arter. Andre store beløb kendes fra Tyskland og England. I Danmark kender vi ikke udgifterne. Men hvis de 66 kommuner med en indsatsplan mod kæmpe-bjørneklo bruger bare 100.000 kr. hver, bliver det alene 6.600.000 kr.

Hans Wernberg mener at en del af pengene spildes fordi indsatsen ikke er effektiv nok. Hans hovedbudskab var at vælge sine kampe og gennemføre dem konsekvent. Alt kan udryddes hvis man finder det

svage led og sætter ind der. Bekæmpelsen skal bygge på et indgående fagligt kendskab til planterne, kortlægning og en planlagt bekæmpelse der passer til stedet.

Brug borgerne aktivt

Der er brug for en helt anden kultur omkring borgerinddragelse, fastslog biolog Hans Nielsen, medlem af Danmarks Naturfredningsforening. Han har lang erfaring i at inddrage frivillige i bekæmpelse af invasive arter og mener at kommunerne slet ikke udnytter den mulighed godt nok.

Hans Nielsen pegede også på at kommunerne tit mangler en langsigtet strategi og er dårlige til at bekæmpe de invasive arter effektivt. Han mener at ildsjæle kan gøre forskellen mellem succes og fiasko. Og hvor finder man så dem? F.eks. i foreninger, på borgermøder og gennem presen. De skal støttes med en engageret kontaktperson, med netværk og redskaber. Og så skal de have hjælp hvis det brænder på, og vide at deres indsats er værdsat.

Hetil kommer at de invasive arter er mest udbredt på offentlige arealer. Derved er der

ifølge Hans Nielsen gode muligheder for at borgerinddragelsen udvikler et medejerskab til naturen og de grønne områder.

Kun med særlig tilladelse

„Ja, vi bruger pesticider.“ Sådan startede driftschef Carsten Leth fra Roskilde Kommune sit indlæg - med reference til doped sportsfolk. Men forbruget er meget lille og stabilt og går primært til bjørneklo og andre invasive arter. Og det kræver tilladelse fra park- og vejchefen hver gang.

Som eksempel nævnte Carsten Leth en bevoksning hvor en række mirabeller var skåret ned. Her fik man lov til at stødsmøre i stedet for at rodfræse fordi det gav god mening, både driftsmæssigt og økonomisk.

På boldbaner bruger kommunen ingen pesticider, men får sjældent klager. Gødskning gør græsset bedre til at udkonkurrere ukrudtet, men flydende gødning var dog for meget af det gode. Det fik græsset til at vokse så kraftigt, at det skulle slås alt for tit.

En deltager spurgte til langtidseffekten af pesticidfri drift. Carsten Leth fortalte at man

Græsning med får, kvæg eller geder udrydder ikke rynket rose, viser et treårigt forsøg i Thy. Og det gør tre års sprøjtning med Roundup heller ikke. De endelige resultater af forsøget foreligger i efteråret. Foto: Rita M. Buttenschøn.

Furesø Kommune har sat fokus på ren jord før plantning, her i et anlæg med stauder ved kulturhuset Galaksen. Målet er også at have velfriserede bede uden at plejen bliver for dyr. Foto: Christina K. Madsen.

havde kørt seks år, og at bærerne efter hans mening ikke er forringet. Andre havde lignende erfaringer, bl.a. Høje-Taastrup, der vurderede at ukrudtsbestanden havde stabiliseret sig efter 17 år uden pesticider. Andre i salen supplerede med gode erfaringer med robotklippere. De kapper hele tiden hovedet af ukrudtet og stimulerer græssets vækst.

På belægninger bruger Roskilde weed jet med varm luft og gasbrændere. Gasforbruget var på 17.000 liter i 2011, og man kan overveje om det ikke

giver for stort CO₂-udslip. Men foreløbig er der ikke politisk vilje til andre, dyrere metoder, konstaterede Carsten Leth.

Ren jord ønskes

Furesø Kommune har ikke brugt pesticider siden 1997. Overgartner Christina Kastrup Madsen fokuserede især på udfordringerne i bevoksninger og på belægninger.

Bedene er med tiden blevet færre og mere ensformige, stauder og sommerblomster er forsvundet, og mange af de tilbageværende bevoksninger

plages af flerårigt ukrudt og opvækst af vedplanter. Ønsket er større variation og mulighed for også at have noget mere velfriseret.

Kommunen er bevidst om at en god driftsøkonomi kræver ren jord når man planter. Det kan man få ved at udskifte jorden eller måske varmebehandle den på stedet. Men så bør man måske også begynde at tænke i livscyklusanalyser, vurderede Christina Kastrup Madsen. Som andre muligheder pegede hun på bunddækkeplanter, fast kant på bedene

og ukrudtsbekæmpelse i rette tid og med de rette folk.

Belægninger er en stor udfordring. Ukrudtet vokser i revner og fuger og kan overvokse belægningerne, især hvor der kun er lidt færdsel. Christina Kastrup Madsen synes det er svært at finde ud af hvilke metoder man skal satse på, og efterspurgt erfaringer. Hun savnede bl.a. en aktuell sammenligning af udstyr. En deltager havde erfaring for at gas virkede bedre end damp, men giver et problem på det sidste stykke ind til bevoksninger og bygninger. Her er der måske ingen vej uden om manuel bekæmpelse.

Input til hjemmearbejdet

Mange af indlæggene førte til spørgsmål og input fra tilhørerne, og sidst på dagen samlede medarbejderne fra Miljøministeriet op og spurgte bl.a. til kommunernes villighed til at bekæmpe invasive arter.

En tilhører mente at kæmpebjørneklo havde taget kræfterne hidtil, og at der først nu er ved at være overskud til at interessere sig for de andre arter. En anden savnede en klar udmelding fra staten om de bedste metoder som kan bruges til at overbevise politikerne. En tredje pegede på at villigheden mest ligger hos naturmedarbejderne - det er ikke politikerne der skubber på.

En fjerde tilhører fortalte at man i hans kommune bruger 100.000 kr. om året på invasive planter, men millioner til driften af grønne områder. Han pegede også på at problemerne er meget større på belægninger fordi gas og damp er dyre løsninger. Opsamlingen resulterede i en blandet liste med input til senere hjemmearbejde i Miljøministeriet. Et af dem gik på at det måske er nemmere at dele erfaringer når man diskuterer i grupper i stedet for at lytte til foredrag. Altså bruger workshoppen frem for seminaret. □

Se præsentationer fra seminaret på www.parkognatur.dk > Pesticidfri drift

SKRIBENT

Tilde Tvedt er landskabsarkitekt og freelancejournalist. Hun er desuden deltidsansat som seniorkonsulent på Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, KU.

Når man planter er forberedelsen vigtig, og det kræver planlægning. Carsten Leth fra Roskilde Kommune viste et af de eksempler hvor det ikke gik godt. Et læbælte blev plantet umiddelbart efter en jordbearbejding, og så tæt at der ikke var plads til maskinel bekæmpelse. Foto: Carsten Leth.